

BAŞ YAZI

T.K.1, YÖNETİMİNİN YANILDIĞI NOKTA NERESİ ?

Türkiye Kömür İşletmeleri Kurumu'na bağlı Doğu Linyitleri İşletmesi (D.L.İ.) Aşkale ocağının kapatılması ve yüzlerce işçinin işten çıkarılması ülke çapında tüm demokratik, ilerici güçlerin sert tepkisiyle karşılandı.

D.L.İ. Aşkale kükürlü linyit ocağı 1968 yılında Şark Linyitleri İşletmesi Ltd. Şti'nden devralmış ve o yıldan bu yana ocakta gerek üretim miktarı, gerek işçi sayısı bakımından devamlı artış gözlenmişti. Yeraltı Maden - İş Sendikası'nın yasal işlemler sürecini tamamlayarak toplu iş sözleşmesi yetkisini aldığı 1976 yılında ise üretim en yüksek düzeye ulaştı. Sendika gene yasal işlem sürecine uygun şekilde toplu sözleşme görüşmesi çağrısı yaptı, konu uzlaştırma kumluna gitti ve grev karan alındı Aradan bir yıl geçmeden ocağın «zarar ediyor» diye kapatılmasına göz yuman Bakanlar Kurulu, ilginçtir, grev «millî güvenlik» gerekçesiyle erteliyordu. Nihayet T.K.İ. yönetimi Nisan 1977 tarihinde Sendika ile toplu iş sözleşmesi imzalamak zorunda kaldı. Ancak konu T.K.İ., Sendika ilişkisini çoktan aşmıştı. Erzurum gibi tutucu güçlerin zamanı durdurduklarını sandıkları bir bölgede, tüm tepkilere rağmen kınlamayan bu işçi direnişi geniş yankılar uyandırdı, tüm ilericilere güç verdi. Bu yankılardan ürkenler imzalanan toplu iş sözleşmesini uygulattırmadılar. Daha sonra ocağın fenni nezaretçisni görevden çekerek faaliyetini durdurmayı denediler, işçilere aylarca ücret ödemediler, Sendikanın «hak uyuşmazlığı» çıkararak yasal grev hakkını kullanmaya hazırlandığı bir dönemde ise ocak T.K.İ. Yönetim Kurulu'nun karan ve Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'nın onayı ile kapatıldı.

KÂR DEĞİL SOSYAL FAYDA

T.K.İ. kendi özel kuruluş kanunu bulunan bir iktisadi devlet teşekkülüdür. (İ.D.T.) 440 sayılı İ.D.T. kuruluş kanunda yer alan ve bu işletmelerin amacını belirten maddede «İ.D.T.'ler kendi faaliyet alanlarında basiretli bir tüccar gibi davranır» denilmektedir. Basiretli bir tüccarı yönetici temel ilke ise kâr'dır. Yani kuruluş kanunu İ.D.T.'lerin amacını utangaca akar» olarak belirlemektedir.

İlk kuruldukları 1930 yıllarından beri devlet işletmeleri ekonomide aktif bir rol üstlenmiştir. 1960'larda 440 sayılı kanunla bu işletmelerin amaçları arasına kâr ilkesi eklenmiştir. Ancak demokrasinin daraldığı, baskıcı yönetimlerin işbaşında bulunduğu yıllarda bu işletmeler kâr ilkesini bırakıp devamlı olarak holdinglerin değirmenine su taşımıştır. Halk kitlelerinin yönetimi etkilediği, demokrasinin genişlediği yıllarda ise bu işletmelerde istihdamı arttırıcı, üretim tekniğini ilerletici, bölgesel dengesizliği giderici gibi sosyal fayda ölçütleri ön plâna çıkmıştır.

Gene Ana yasa'nın 2. maddesinde «Türkiye Cumhuriyeti insan haklarına dayanan. . . . sosyal bir hukuk devletidir.» denildikten sonra gerekçesinde asgari geçim şartlarından yoksun bir kişinin gerçek anlamda hür olmayacağını, devletin her sınıf halk tabakaları için refah sağlamayı kendisine vazife edineceğini ve iktisaden zayıf kişileri, bilhassa işleri bakımından başkalarına tabi olan işçileri himaye edeceğini yazmaktadır. Yani Anayasa'ya göre devlet için temel ölçüt olan» olamaz.

Asıl olan emekçi sınıf ve tabakaların yaşam düzeylerinin yükseltilmesi, yaratılan değerın adaletli bir biçimde bölüştürülmesi esastir. Bunun adı ise «mali veya ekonomik kârlılığın» çok ötesinde geniş anlamda «sosyal fayda kârlılığı»dır. T.K.İ.'nin bu çerçevede içinde ocağı «zarar ediyor» diye kapaması anlamsızdır. Veya «çok anlamlıdır» Ocağın çevreye sağladığı «sosyal fayda kârlılığı» büyük ölçülerdedir.

MÜLKİYET HAKKI SINIRSIZ MIDIR?

Anayasa 36. maddesinde «...Mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olamaz» hükmünü getirmiştir.

Günümüzde özel kesimde madeni eşya sanayicilerinin, MESS (Madeni Eşya Sanayicileri Sendikası) aracılığı ile üretim araçları üzerindeki özel mülkiyetlerine dayanarak verdikleri lokavt kararları ne kadar anayasanın bu maddesi ile çelişiyorsa, T.K.İ.'nin Aşkale ocağını kapatması da o kadar çelişmektedir.

Üstelik mülkiyet hakkının bir devlet işletmesinde oluşu işin fecaatini daha da artırmaktadır. Kamu mülkiyeti tanımı içinde mütâla edilmesi gereken bu durumda, devlet, mülkiyet hakkını belirli bir sınıfın aç kalması pahasına kullanmaktadır. Çağdaş anlayışa göre toplum yararı ile çelişen bir hak, «hak» olarak tanımlanamaz. Bu en kutsa Hastın İm iş olan «mülkiyet hakkı» olsa bile.

ÇAŞMA GÜVENLİĞİ NEREDE ?

Ülkemizde devletin toplum içindeki saygınlığı onun çalışanlara sağladığı iş güvencesi ile paralel yürümüştür. En buhranlı dönemlerde bile özel kesim gibi «sosyal fayda ölçütlerini» bir çırpıda atıvermeyen devlet halk yığınlarınınca «devlet baba» diye anılmıştır. İşçilerin çalışma güvenliği ile ilgili 1475 sayılı iş yasasının 13. maddesini özel kesim pervasızca uygulayarak istediği zaman işçiyi ihbar ve kıdem tazminatlarını vererek işten çıkarırken, bu uygulama devlet İşletmelerinde nadiren vukubulmuştur.

Esasen çağdaş anlayışa göre çalışma, bireylere gelir güvenliği sağladığı gibi sürekli olmakta zorundadır. Ancak Türkiye gibi İşsizlerin üç milyonu aşığı, iş kazalarının diğer uluslara göre bilhassa yeraltı madenciliğinde «insanlık suçu» sayılabilecek bir düzeye ulaştığı, yürürlükte olan iş yasasının emekten ziyade sermayeyi koruduğu bir ülkede kimsenin çalışma güvenliği yoktur.

Kaldı ki herkese iş bulmakla ve çalışma güvenliği sağlamakla yükümlü devlet'te Aşkale ocağı gibi İşletmelerini kapatarak işçileri sokağa atabili yorsa çalışma güvenliği devlet İşletmelerinde de oldukça zedelenmiş demektir.

ÜRETİM DEVAM EDİYOR

Buna karşılık Aşkale işçileri de çalışma güvenliklerini kendileri sağlıyorlar, tüm tertiplere karşın üretimi sürdürüyorlar, diğer yandan tüm yasal olanakları deniyorlar. Bu çabalar ürün veriyor. Danıştay kapatma kararına ile ilgili savunma isteyince, T.K.İ. yönetimi işten çıkarmalara ara veriyor. Yapılan tasarruflar ülke çapında ilerici güçlerin birliğine çarpıp geri dönüyor. Aşkale'de de yaşam devam ediyor; zaman durmuyor, akıyor, şimdi tekrar soruyoruz. T.K.İ. Yönetiminin yanıldığı nokta neresi?

Saygılarımızla

Yönetim Kurulu

FORUM

Odamız Zonguldak Şubesi Yönetim Kuruluna, MESS'e 'karşı «40 bin yiğit Maden - iş üyesini» destekleme açıklaması neden gösterilerek, EKİ disiplin kurulunca 4 ay süre ile geçici olarak görevden çıkarılma cezası verilmiştir.

7303 sayılı Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği ve Odamız Yönetmelikleri çerçevesinde yasal, demokratik haklarını kullanan Zonguldak Şubemize yapılan yasa dışı uygulamalara karşın tüm olanaklarımızla mücadele edeceğiz.

Bu anlamda girişimlerimizden olmak üzere «EKİ'de ant! derrokratik baskılar» isimli FORUM düzenlenmiştir.

Üyelerimize, tüm demokratik kişi ve kuruluşlara duyurulur.

YER : Zonguldak Maden Mühendisleri Derneği Lokali.

TARİH : 18 -12 .1977 Pazar günü, SAAT : 13.00

Tine Şark Kromları Üzerine

Eylül 1977 dergimizde; biri mahkeme kanalıyla, diğeri bir üyemizden gelen iki ayrı tekzip yayınlandı. Üyelerimizin hatırlayacağı gibi. Temmuz sayımızda çıkan ve Etibank Şark Kromları işletmesindeki olayları konu eden başyazımızla ilgiliydi her iki tekzip.

Kortunun detaylarına girmeden önce belirli doğruların bilinmesinde ve değer yargılarının bu doğrultudan özden sapmadan, ayrıca bir polemik konusu yapılmadan incelenmesinde yarar görmekteyiz.

Nedir Şark Kromlarındaki olaylar ve bu olayların içerisindeki kişilerin rolü? Kanımızca bu sorunun yanıtı bir teknik adamın, bir maden mühendisinin tanımında yatmaktadır. Bir teknik adam ki bilgi ve becerisini halkının yararına değilde belirli zümrelerin yararına sunuyorsa, bir teknik adamki emekten yana değilde karşısında yer alabiliyorsa . ve yine bir teknik adamki meslektaşlarının aleyhinde her türlü ispiyonda bulunabiliyorsa, bunlardanda öte meslek şeref ve haysiyetini bir tarafa bırakıp mahalli menfaat güçlerinin emrine giriyor, uyduluk yapabiliyorsa bu kişi veya kişiler için söylenecek fazlaca bir şey kalmamaktadır.

Gulemen, Şarkın geri kalmışlığı içerisinde çilekeş insanların barındığı bir yöremiz. Yıllar yılı baskı ve terörle yıldırılmağa çalışılmış ve yıldırılmış. Mahalli güçlerin menfaat ilişkilerin doğrultusunda bu insanlara hükmedilmeğe çalışılmış ve yönlendirilmiş. Bu güçlerin zaman zaman meydana gelen menfaat çelişkilerinden çok, çıkar ilişkileri birliktelikleri ağır basmaktadır. Şark Kromları İşletmesinin geçmişini değerlendirdiğimizde olaylar açık seçik ortaya çıkmakta ve berraklaşmaktadır.

Bu yörede özellikle Maden Mühendislerine silahlı saldırılar yapılmakta ve yine bu yörede Mahalli güçlerin dışında hiçkimseye çalışma hakkı tanınmamaktadır. Nitekim Etibankın yaptığı [halelerin iç yüzü bu işlerlik içerisinde ayrıca anlam kazanmaktadır.

Bütün bu işlerlik içerisinde zaman zaman buradaki menfaat çarkına çomak sokmak isteyen yurtsever Maden Mühendisleri ve mülki idareciler olmuş ama sonuçta değişik biçimde bölge dışına sürülmüşlerdir. Kimileri silah tehdidiyle, kimileri yakınlarının, meslektaşlarının muhbirlik yapmalarıyla.... Kısacası söz konusu güçlere uşaklık edenlerin hışmına uğramışlardır. Baskı ve terörün boyutları ne denli büyük olursa olsun yılmadan ezilenlerin saflarında mücadelelerini sürdüren onurlu meslektaşlarımız var. Bu kişilere saygı duyarız, onurlu uğraşlarına içtenlikle katılırız.

Şark Kromlarındaki olaylar bu gerçekler içerisinde anlam kazanmaktadır. Neden bu işletmede sürekli olarak mühendisler ayrılır veya ayrılmak zorunda bırakılırlar. Hangi mühendisler saldırıya uğramış ve tehdit edilmişlerdir. Nedenleri nelerdir? Herhalde bunu söz konusu kişiler çok iyi bilmekteler. Konularında bunu gerektirmektedir.

Şark Kromlarındaki olayları salt mahalli görmek kanımızca yanlış olur. Uzantıları vardır; Ta Ankara'da. Hamileri elbetteki vardır. Etibank'ta, siyasi platformda... Ağababalarının izinde ve direktifleriyle söz konusu güçlere hizmet verirler.

Şark Kromları İşletmesindeki olaylara aşağıdaki sorular açıklık getirecektir.

- Son 3 yıl içerisinde bu işletmede kaç mühendis ayrılmıştır. Ayrılış nedenleri nelerdir?
- Bu güne dek kaç mühendis tehdit edilmiş, silahlı saldırıya uğramıştır?
- Sendikal mücadelenin içinde kfm'ler vardır ve nasıl bir yöntem izlerler?
- Bu işletmede bugüne dek yapılan ihaleleri neden hep aynı kişiler alır? Neden bu ihalelere dışardan hickimse giremez? Girenlerin başına neler gelmiştir?
- Primlerinin prim yönetmeliğine göre öağrtfıdığı bir gerçek Ancak liyakat puanı mı kıroter verir ve bu pt>vank>rm yüksek veya düşük olmasının prim üzerindeki etkileri nedir?
- Krom nakliye ihafesi *Once* % 2f,20 kırıcft *Fevz*? Özlürk'e vet ilip neden sonra % 13,ft kıran Masan Öürdar'ö verilmiştir?
- Halen Yönetin? KıruJu üyesi bulunan ve 1475 sayılı yasanın 17. maddesi gereğince iş akdi fesih- edilen ve resmi yazı ile Eti bank camiosHTda hiç bir suretle çalışmayacağı bildirilen Kemal Yıldırım tekrar işe hangi gerekçeyle alınmıştır ?
- Tekzip yazısında Mustafa Köse'nin tayini ile ilgili heyetin söz konusu tayinden Bir hafta sonra gittiği iddia edilmektedir. Oysa heyet 4.5.1977 tarihinde Guieman'den ayntmış, tayin ise 12.5.1977 tarihinde gerçekleşmiştir. Bu tãrtftJör söz kotfBöu heyetin harcırah tasymnaweierihde açıkça görülebilir. Ayrıca şu meşhur heyet (Haşım Kadioğkı, Sefer ÇH, Mehmet Kaidiom, Öztan Üstünkaya, Abdullah Koyuncu, Aydın İnceoğlu, Ahmet Kara kaya) hangi görevle v» ne yapmak için Ankara'ya gelmişlerdir?
- Tekzipte müessese müdürü Alî Aykut'un görevden alınması diye bir konunun olmadığı iddia edilmektedir. Peki ama Keban İşletme müdürü Hüsnü Çağlayan Hangi dmaçfa Ankara'ya çağrılmış ve kimlerle görüşmüştür; Aynca' bu görüşmeden iki gün sonra senettk iznini Artvin'de geçtden müessese müdürü Alî Aykut neden acele olarak Ankara'ya* gelmiş; tfekmr /Çrwm^F'örtffitiştir?

Bütün bu soru l a nn yanıtlanması gerekir. Ve verilecek yanıtlar Şark Kromları İşletmesinde oynanan oyunu tüm çıplaklığıyla ortaya kor kanısındaız. Börde^ ikinci tekzip var. Behçet Aslın'ın. Şark Kromlarından Kırkaya tayininin kendi İstemiyle olduğunu beyan eden arkadaşımız. Ne diyelim hayırla uğurlu olsun yeni görevi. Ancak bu yeni göreve hangi şartlar altında gittiği bizce bilinen bir gerçek. Ancak bu gerçeği hatırlamak dahi istemiyoruz...

MC hükümetinin İdarecileri bir mühendisin tayini isteminde şantaj yapacak kadar küöülebilfiyörtürsa ve o kişiyi baskı altmda tutabiliyorlarsa herhalde söylenecek fazlaca birşey olmasa gerek.

Saygıarmızla
Yönetim Kurulu